

Очікуваний економічний ефект від впровадження логістичного підходу

Показник	На кінець 2009 р.	План	Зміна	Пояснення
Стабілізація показників покриття	6,38	6,5	+0,12	Впровадження логістичної системи управління матеріальними потоками дозволить оптимізувати запаси підприємства, тим самим, забезпечив раціоналізацію оборотного капіталу по відношенню до короткострокових боргів підприємства
Стабілізація показника абсолютної ліквідності	1,11	1,2	+0,09	Зростання абсолютної ліквідності планується за допомогою управління фінансовими потоками в частині негайного погашення зобов'язань
Збільшення чистої виручки, %	17,39	35	+17,61	Збільшення виручки планується за допомогою прискорення інформаційних потоків між всіма ланцюгами логістичної системи підприємства
Збільшення маневреності власних засобів	0,26	0,5	+0,24	Впровадження логістичної системи сприятиме підвищенню мобільності власних джерел засобів підприємства
Збільшення коефіцієнта автономії	0,57	0,8	+0,23	Ліквідація "розривів" в логістичному ланцюгу руху матеріального і фінансового потоку забезпечить зростання власних засобів підприємства
Підвищення рентабельності активів, %	16,83	20	+3,17	Зростання виручки від реалізації при зниженні логістичних витрат і прискоренні оборотності капіталу приведе до збільшення рентабельності активів
Зниження логістичних витрат, тис. грн	4992	3443	-1549	Зниження логістичних витрат дозволить скоротити загальні витрати підприємства, вивільнити фінансові кошти, що поліпшить позиції підприємства у конкурентній боротьбі і підвищить інвестиційну привабливість

Джерело: розроблено на основі [3].

Отриманий результат свідчив, що впровадження логістичної системи дозволить оптимізувати запаси підприємства, раціональне управління фінансовими потоками приведе до зростання планованої ліквідності, а збільшення логістичних витрат підприємства в умовах нових капіталовкладень приведе до максимізації ринкової вартості підприємства. Даний інструментарій дозволить ефективніше використовувати резерви на тому або іншому етапі в умовах оптимізації і логістики матеріальних потоків на підприємстві.

Література

1. Графова Г. Ф. Нормативна база рейтингової оцінки фінансово-економічного стану підприємства [Електронний ресурс] / Г. Ф. Графова // Аудитор. – 2008. – № 6. – Режим доступу : <http://www.gaap.ru>.
2. Глибовський Д. В. Особливості управління холдингом в умовах вертикальної інтеграції. [Текст] / Д. В. Глибовський // Вища освіта, бізнес, підприємництво – 2005. – 232 с.
3. Эффективность логистического управления : учеб. [для вузов] / [под общ. ред. Л. Б. Миротина]. – М. : Из-во "Экзамен", 2004. – 448 с.

УДК 504:365:33

П. М. СКРИПЧУК, В. В. РИБАК

Національний університет водного господарства та природокористування

ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНОЮ ЕКОЛОГІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

У статті наведені напрямки реалізації екологічних інновацій, розроблено теоретичні і прикладні основи екологічної сертифікації продукції, послуг, сфери природокористування як інструменту екологічного менеджменту, що впливає на ефективність інноваційного розвитку країни.

In the article resulted directions of realization ecological innovations, theoretical and applied bases of ecological products certification, services, sphere of natural resources use are worked out as to the instrument of ecological management which influence on efficiency of innovative development of the country.

Ключові слова: інновації, екологічний менеджмент, сертифікація, якість.

Вступ. Питання економічної теорії інновацій набули широкого висвітлення у працях вітчизняних і зарубіжних вчених. Серед вчених, роботи яких присвячені інноваціям, управлінню оздоровлення навколиш-

нього природного середовища (НПС) та вивченню впливу забруднення довкілля на економіку слід виділити: О.Ф. Балацький, Л.С. Гринів, В.М. Геєць, С.М. Ілляшенко, Л.Г. Мельник, Ю.Ю. Туниця та ін.

Теоретичні і практичні засади розвитку економіки країни та регіонів передбачають суттєве вдосконалення менеджменту всіх рівнів та суб'єктів господарювання. Основні напрямки розвитку і використання надбань менеджменту натеper використовують: синергетику, системний підхід, екологічні аудит та маркетинг в тому числі і до інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень.

Згідно законодавчо-нормативних документів та наукових доробок українських і зарубіжних вчених натеper актуальними є: суттєві зміни в механізмах трансформаційних процесів, використання ефективного державного регулювання економіки, державно-приватне партнерство, запровадження структурно-інноваційної моделі економічного зростання, інтенсивне технічне і технологічне оновлення виробництва тощо [1–4].

Згідно положень інноваційно-інвестиційного розвитку країна, регіон, фірма будуть конкурентноздатними за умови реалізації стратегій випереджального розвитку різних галузей економіки, що підтверджує досвід економічно розвинених країн світу та положення Міжнародної організації зі стандартизації (ISO). Тому стимулом поглиблення інтеграційних процесів між країнами ЄС та Україною є адекватність завдань економічних, соціальних та екологічних перетворень.

Основний розділ. Для утвердження міжнародної конкурентоспроможності України необхідні реалізація та використання національних конкурентних переваг, які обумовлені наявністю кадрового, науково-технічного та технологічного потенціалів економіки. Однією із передумов реалізації національних конкурентних переваг України має стати система: метрологічного забезпечення, стандартів для всіх галузей економіки, в тому числі розвиток і вдосконалення методологічного забезпечення сертифікації. При цьому держава має стати безпосереднім розробником нормативного забезпечення інноваційного розвитку, досліджень і розробок на найсучасніших напрямках науково-технічного прогресу.

Невідкладним завданням є інституційне забезпечення державної науково-технічної та інноваційної політики, що передбачає: удосконалення чинної та розроблення нової нормативно-законодавчої бази науково-технічної і дослідної діяльності, фінансової та організаційної підтримки науки; удосконалення систем стандартизації та сертифікації, а також системи державної статистики та ін.

У даний час в економічній науці виділяють три основних типи моделей інноваційного розвитку які доцільно використовувати для запровадження екологічних інновацій та зокрема екологічних менеджменту, маркетингу, сертифікації: орієнтація на реалізацію широкомасштабних проєктів, в тому числі, що охоплюють усі стадії законодавчого, науково-виробничого циклу; орієнтація на популяризацію інновацій, створення сприятливого інноваційного середовища і раціоналізацію структури економіки; орієнтація на стимулювання інновацій шляхом розвитку інноваційної інфраструктури і координації дій різних секторів науки і технологій.

Головним інструментом реалізації зазначених положень є реалізація концепції екологічної сертифікації продукції, послуг та сфери природокористування, що допускає альтернативність шляхів досягнення головних цілей розвитку економіки України [5, 6]. Використаний методологічний підхід використовує, зокрема, синергетику, оскільки моделі і поняття, розроблені в ній, мають високу евристичну змістовність.

Актуальність системного підходу до вирішення питань із збереження і раціонального використання природного капіталу, зокрема екологічних менеджменту, стандартизації, сертифікації зростатиме через збільшення споживання всіх видів ресурсів як у промисловості так і особливо виробництві харчової продукції та у сфері надання послуг. Так, наприклад, стандартизація є своєрідним відображенням об'єктивних законів еволюції розвитку економіки, соціальної та інших сфер життєдіяльності людини. Вона не є вольовим актом, який нав'язується технічному прогресові ззовні, а впливає як неминучий наслідок відбору засобів, методів і натеper механізмів сталого розвитку, що забезпечують високу якість продукції, НПС на цьому чи іншому рівні розвитку науки. В цьому безперервному процесі головна мета стандартизації, в тому числі екологічної, полягає в тому, щоб на будь-якому етапі економічного розвитку суспільства створювати відповідну нормативну базу. Таким чином, об'єктивні закони розвитку економіки неминуче ведуть до стандартизації, яка є запорукою найвищої якості продукції, послуг а натеper і НПС що може бути досягнута на цьому історичному етапі. Завдяки стандартизації як нормативній складовій та інструменту екологічного менеджменту суспільство має можливість свідомо управляти еколого-економічним розвитком країни та її регіонів.

Інноваційний феномен який відбувається у всіх сферах і секторах економіки через глобалізацію сто-сується практично всіх країн через міжнародну кооперацію. Однією із характерних особливостей таких процесів є швидка зміна: технологій, видів продукції, стандартів споживання населення, зміна і накопичення інформації. Технологічні зміни сьогодні проходять частіше, здійснюються на фоні змін у всьому спектрі забезпечуючих і супутніх наук (що є наслідком розвитку стандартизації та сертифікації, а натеper – передумовою екологічної сертифікації продукції, послуг та в цілому у сфері природокористування).

Активізація міжнародного науково-технічного співробітництва істотно підвищує загальнодержавне значення інноваційних процесів. Однак повноцінна інтеграція у світові інноваційні процеси не можлива без наявності у країни адекватної науково-технологічної бази, а також механізмів, які б забезпечували сприйняття інновацій з-за кордону. На нашу думку рівень і ефективність включення держави до міжнародного поділу праці безперечно вимагає гармонізації законодавчо-нормативної бази, характеризуються її позицією на світових ринках товарів і послуг, а також наявністю кваліфікованих спеціалістів в тому числі в галузі метрології, стандарти-

зації і сертифікації. Така позиція суттєво підкріплює позиції країни на міжнародному ринку за наявності природних ресурсів а також визначається інноваціями, що забезпечують конкурентоспроможність продукції і національної економіки. Інакше кажучи, інновації продукують залежність глобальної конкурентоспроможності національної економіки від рівня їх розвитку. Натепер відбуваються трансформації які можуть бути визначені як зміни гомеостазу соціально-економічних систем (змінюється структура споживання, стиль життя, еколого-економічні відносини тощо). Наприклад, потенційні можливості розвитку агропромислового сектору України враховуючи природно-кліматичні умови, актуальність продовольчої безпеки нашої країни та в цілому світу (де відчувається гостра нестача сільськогосподарської продукції, відбувається зміна клімату, збільшуються ризики недоотримання врожаїв, різке збільшення попиту на екологічно безпечну продукцію тощо). Врахування таких положень безпосередньо відноситься до інновацій в екологічній сертифікації продукції, послуг, систем менеджменту а тепер об'єктів НПС, сільськогосподарських земель, лісів та в цілому сфери природокористування.

За умов глобалізації інвестиційних процесів для України немає іншого вибору як розробляти модель інноваційно-інвестиційного розвитку економіки. Адже сучасний ринок діє за допомогою нововведень, а інноваційне прискорення є основою його розвитку. Інновації змінюють економічну організацію суспільства так, наприклад, з'являються нові елементи у спектрі основних господарських структур (аудиторські організації, фірми із сертифікації систем менеджменту, венчурні фірми тощо). Відповідно змінюється і зміст власне державного регулювання економіки, що відбувається за рахунок істотного впливу нових інституціональних механізмів.

Таким чином, предметом еколого-економічного управління в інноваційній сфері є діяльність суб'єктів природокористування і природоохоронної діяльності яка повинна бути офіційно визнаною, задокументованою а політика, стратегії розвитку територіально-господарських систем, регіонів, держави реалізовуватимуться у таких напрямках:

- реалізація екологічної політики з врахуванням завдань, які передбачають забезпечення екологічної безпеки територіально-господарських систем, регіонів і сталий розвиток;
- створення фондів підтримки інноваційної діяльності (фундаментальних досліджень, інноваційних програм, підтримки бізнесу);
- спрямування частини коштів від приватизації на інноваційне інвестування забезпечення якості НПС;
- забезпечення реалізації інноваційних програм, проектів щодо запобігання і кризових ситуацій у виробничій сфері та у вирішенні питань регіонального управління і природоохоронної діяльності;
- дотримання рівня екологічної безпеки і вимог природоохоронного законодавства;
- раціоналізації використання природних ресурсів з врахуванням їх функцій, значення, вартості як природного капіталу держави;
- продовження гармонізації законодавчо-нормативної бази та її використання у всіх галузях економіки, екології, соціальної сфери, ліцензування, екологічних менеджменту, аудиту, нормування, сертифікації, страхування;
- систематизації і узгодження всіх систем моніторингу із збору, обробки, та забезпечення обміну інформації еколого-економічного характеру;
- доповнення та модернізація існуючих систем підготовки і перепідготовки фахівців;
- запровадження інституту гарантій регіональної влади за якість НПС;
- систематизації і створення єдиної бази інвестиційних проектів;
- розробки запровадження в практику прийняття управлінських рішень в інвестиційній сфері “порогових” значень індикаторів інвестиційної безпеки та ін.

Згідно відомих класифікацій інновацій за інтенсивністю змін та їх здатністю впливати на ефективність діяльності екологічна сертифікація продукції, послуг належить до:

- інновації нульового порядку, що забезпечують лише регенерування вихідних властивостей виробничої системи чи її частини (наприклад, виготовлення окремих видів екологічної продукції або лише з окремими характеристиками);
- інновації першого порядку – просте цільове пристосування до кількісних вимог при збереженні функцій виробничої системи чи її частини (наприклад, екологізація виробництва та економіки в цілому);
- інновації другого порядку – прості організаційні зміни, перегрупування (наприклад, сертифікація систем менеджменту якості, систем екологічного менеджменту та інших в тому числі інтегрованих систем);
- інновації третього порядку – зміни, викликані взаємним пристосуванням елементів виробничої системи (наприклад, розробка міжнародних стандартів на нові виклики глобалізації і міжнародної конкуренції – системи менеджменту: НАССР (Система контролю критичних точок), ISO/IEC 27001 (інформаційна безпека бізнесу, IEC – Міжнародна електротехнічна комісія) та ін.). Сюди також можливо віднести рішення щодо Кіотського протоколу, а саме: по – перше проекти щодо “спільного впровадження” енергозберігаючих технологій, зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферу які дають змогу реалізувати їх (за орієнтовною ціною від 8 до 35 доларів за тону еквівалента CO₂); по-друге торгівля квотами на рівні держави. Перший варіант більш привабливий для підприємств, організацій та громад різного рівня так, як їх інтереси щодо якості атмосферного повітря будуть безпосередньо вирішуватись у правильному напрямку. При цьому необхідно зазначити важливу роль екологічної сертифікації яка виконує також екологічно системні функції щодо збереження природного капіталу на різних рівнях: місцевий, регіональний, держави.

Щодо екологічної сертифікації в сфері природокористування то вона започатковується на рівні інновацій третього порядку та проходить еволюцію розвитку натеper до сьомого порядку а саме:

- інновації четвертого порядку – найпростіша якісна зміна, що перевищує межі простих адаптивних змін (наприклад, екологічна сертифікація земель сільськогосподарського призначення);
- інновації п'ятого порядку – змінюються всі або більшість функціональних властивостей системи, але базова структурна концепція зберігається;
- інновації шостого порядку – якісна зміна функціональних властивостей системи чи її частини, зміна вихідної концепції при збереженні функціонального принципу (наприклад, відновлення стабільності ландшафтів екосистем тощо);
- інновації сьомого порядку – докорінна зміна функціональних властивостей територіально-виробничої системи або її частини, що змінює її основний функціональний принцип (наприклад, екологічна сертифікація сфери природокористування де головним принципом є одержання синергетичного еколого-економічного, соціального ефекту в цілому для регіону і держави). Саме такі інновації мають найдовший життєвий цикл і приносять найбільшу віддачу при їх запровадженні.

Пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні складаються із стратегічних і середньострокових та можуть бути вирішені в тому числі і за допомогою сертифікації систем менеджменту, екологічної сертифікації продукції. Зокрема, наприклад: високотехнологічних виробництв; розвитку інноваційної культури суспільства; екологічно безпечного сільськогосподарського виробництва; екологічної сертифікації лісів, земель сільськогосподарського призначення, окремих ресурсів і територій тощо.

До ризикоутворюючих факторів при проведенні екологічних аудитів і сертифікації, формуванні інвестиційних ресурсів, запровадженні інновацій можливо віднести:

1. Фінансові: нестабільність податкової системи; наявність великої кількості обов'язкових платежів на початковому етапі реалізації інвестиційних проектів; не достатнє фінансування природоохоронної діяльності; недостатній обсяг інвестиційних ресурсів; ненадійність джерел фінансування; завищені суми застави; обмеженість доступних фінансових коштів; зменшення частки прибутку у джерелах фінансування інвестицій; не повернення інвестицій; зниження кредитного рейтингу територій; висока частка короткострокових джерел залучення позикових засобів; не можливість сплатити вищу ціну за екологічно безпечну продукцію; неефективний фінансовий менеджмент; подорожчання джерел фінансування та ін.

2. Організаційні: глобалізація; зміна економічних, організаційних умов зовнішнього і внутрішнього ринку; відсутність єдиної стратегії розвитку держави, регіонів та збереження при цьому якості НПС; не достатня організація контролю за структурою вкладень, співвідношенням інвестиційного портфеля за ризикованістю і дохідністю; посилення конкуренції; рівень бюрократизації контролюючих органів; не сформований попит на екологічно безпечні товари, послуги, неефективний маркетинг в тому числі територій; неефективна структура адміністративного управління; опір або протидія виробництву екологічних товарів, наданню послуг; високий розмір страхових платежів; низька якість інформації про об'єкти НПС (що і потребує процедури екологічного аудиту і сертифікації); низька кваліфікація персоналу; недосконалі програми, бізнес-проекти; громіздка правова база та зміни в законодавчій і нормативній базі; неефективність діючої системи страхування; невідповідність судово-правової системи міжнародним стандартам.

3. Інвестиційні: нестабільність політичної і економічної ситуації; відсутність перспективної інвестиційної стратегії; недостатній рівень експорту; недосконалі умови страхування інвестиційних коштів; зміна кон'юнктури інвестиційного ринку (має як позитивні так і негативні тенденції, наприклад, вирощування олійних культур з метою переробки їх на дизельне пальне); недостатня мотивація доінвестиційної діяльності у різних груп економічних агентів; непередбачуваність формування і розвитку еколого-соціальної сфери; загострення ресурсо-сировинного становища регіону; підвищена складність процедур екологічного аудиту, моніторингу, екологічної сертифікації продукції, об'єктів НПС; зміна законодавчо-нормативних документів; некваліфікований інвестиційний менеджмент; неприйняття продукції, послуг ринком; не системна інформаційна база; зміна умов кредитування; припинення кредитування тощо.

У загальному вигляді екологічний ризик інноваційно-інвестиційних проектів, заходів і робіт щодо екологічної сертифікації у сфері природокористування, територіально-господарських систем є функцією окреслених вище факторів і має вигляд:

$$P = f(F_{\text{фін.}}, F_{\text{інв.}}, F_{\text{орг.}}, F_{\text{синер.}}),$$

де P – загальний екологічний ризик інноваційно-інвестиційних проектів, заходів і робіт щодо екологічної сертифікації;

$F_{\text{фін.}}$ – множина факторів фінансового ризику;

$F_{\text{інв.}}$ – множина факторів інвестиційного ризику;

$F_{\text{орг.}}$ – множина факторів організаційного ризику;

$F_{\text{синер.}}$ – синергетичний ефект від фінансового, інвестиційного, організаційного, еколого-економічного, еколого-нормативного, соціально-екологічного та інших ризиків.

Висновки. Екологічно орієнтовані інновації відрізняються від інших інновацій, насамперед продукуванням додаткового зовнішнього ефекту. Специфічний характер екологічно орієнтованого інноваційного

процесу полягає в тому, що в його основі лежить використання зовнішньої вигоди. У ході впровадження екологічної інновації на конкурентному ринку зовнішні ефекти інтернаціоналізуються, проблема додаткових зовнішніх ефектів зникає й екологічні інновації надалі можуть розглядатися як звичайні інновації.

Другою особливістю екологічних інновацій є регулююча роль держави. З погляду традиційної теорії, основними детермінантами процесу впровадження інновацій є технологічний розвиток і вплив ринку. Однак для екологічно орієнтованих інновацій не менш важлива наявність державного регулювання. Сам по собі ринок не може в достатньому ступені орієнтувати на впровадження екологічних інновацій. Завдання держави в таких умовах полягають у створенні умов для пріоритетного впровадження саме екологічно орієнтованих інновацій.

Третя важлива особливість екологічно орієнтованих інновацій полягає в тісному взаємозв'язку із процесами розвитку соціальних та інституціональних інновацій. Тому що впровадження екологічних інновацій часто пов'язане з додатковими витратами для споживачів, принциповим стає питання про суспільну підтримку змін і готовності споживачів додатково платити за більше якісне НПС. Таким чином, без суспільної підтримки й зміни менталітету людей здійснення екологічно орієнтованих інновацій практично неможливо.

Література

1. Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004–2015 рр.) “Шляхом Європейської інтеграції” / Авт. кол. : А. С. Гальчинський, В. М. Геєць та ін. ; Нац. ін-т стратег., дослідж., Ін-т екон. прогнозування НАН України, М-во економіки та з питань європ. інтегр. України. – К. : ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.
2. Экономическая эффективность развития России / Под ред. К. В. Папенова. – М. : Экономический факультет МГУ, ТЕИС, 2007. – 942 с.
3. Экономический потенциал административных и производственных систем : (Монография) / Под общей ред. О. Ф. Балацкого. – Сумы : Университетская книга, 2006. – 973 с.
4. Социально-экономический потенциал устойчивого развития : учебник / Под. ред. проф. Л. Г. Мельника (Украина) и проф. Л. Хенса (Бельгия). – Сумы : Университетская книга, 2007. – 1120 с.
5. Скрипчук П. М. Концепція екологічної сертифікації продукції, послуг, об'єктів і територій навколишнього природного середовища / П. М. Скрипчук // Стандартизація, сертифікація, якість, № 4, 2009. – С. 41–51.
6. Скрипчук П. М. Екологічний аудит територіально-господарських систем // Економіка України. 2009. – № 11. – С. 76–91.

УДК: 336.71(477):65011.3

Л. Я. СЛОБОДА

Університет банківської справи Національного банку України, м. Київ

УДОСКОНАЛЕННЯ КОРПОРАТИВНОГО РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ В БАНКАХ УКРАЇНИ

У статті розглянуто зміст корпоративного ризик-менеджменту у банках, визначено його роль в корпоративному управлінні, характерні особливості та принципи формування. Розроблено пропозиції щодо удосконалення систем ризик-менеджменту банку на основі врахування видів ризиків корпоративного управління в умовах фінансово-економічної нестабільності.

In the article concept of corporation risk-management in banks are considered. The role a risk – management in corporation management, special characteristics and principles of its organization are defined. The spectra of risks in banks corporation management are investigated.

Ключові слова: корпоративне управління, банківські ризики, ризик-менеджмент, ризики корпоративного управління в банку.

В умовах подолання наслідків фінансово-економічної кризи, посилення глобалізації у банківській сфері та інтеграції банківської системи України у світове співтовариство актуальною проблемою для обговорення у колах науковців та практиків є розвиток корпоративного управління та зменшення концентрації банківських ризиків. Корпоративне управління стає вирішальним фактором успішного виконання банками своїх функцій, налагодження дієвої системи внутрішніх взаємовідносин, підвищення рівня капіталізації, регулювання ризиків, а також посилення ролі соціальної відповідальності у банківському бізнесі. Водночас особливо гостро у діяльності банків поставлено проблему зменшення концентрації фінансових і функціональних ризиків та відновлення довіри до банківської системи. Практика свідчить – без ефективної структури, що визначає взаємини ради директорів, виконавчого органу та акціонерів, розвиток українських фінансових інститутів та економіки в цілому буде постійно стримуватися нестачею капіталу та високим рівнем ризикованості діяльності. За даними опитування, проведеного компанією *McKinsey and Company*, інвестори готові витрачати додаткові кошти на інвестування в разі запровадження у акціонерних товариства високих стандартів корпоративного управління. Такі премії в Північній Америці та Західній Європі досягають 12–14 %, в Азії та Латинській Америці – 20–25 %, у